

SXEDIO.FW1

13.4.1951: Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΕΙ ΟΤΙ ΑΝ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΑΝ ΔΕΝ ΕΠΙΤΥΧΕΙ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΜΕ ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ ΚΑΙ ΔΙΣΤΑΣΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΦΥΓΕΙ ΣΤΟΝ ΟΗΕ ΘΑ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙ ΚΑΤΙ ΤΕΤΟΙΟ Ο ΙΔΙΟΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Στις **3** Απριλίου **1951** ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, στο πλαίσιο της πρώτης επίσκεψης του στην Αθήνα με την ιδιότητα του Αρχιεπισκόπου, συναντήθηκε για δεύτερη φορά με τον πρωθυπουργό Σοφοκλή Βενιζέλο, αλλά δεν πρέπει να έμεινε ικανοποιημένος από την απάντηση που πήρε στην αξίωση του όπως η Ελληνική Κυβέρνηση προσφύγει στον ΟΗΕ υπέρ της Κύπρου.

Γι' αυτό μιλώντας σε δημοσιογραφική διάσκεψη στις **6** του μήνα που συγκάλεσε, επανέλαβε την αξίωση του για προσφυγή στον ΟΗΕ και μάλιστα στην επόμενη Γενική συνέλευση του Διεθνούς Οργανισμού:

"Ο ελληνικός λαός της Κύπρου, όστις αποτελεί τα **81%** του όλου πληθυσμού, ανερχομένου εις **500.000** περίπου, ουδέποτε έπαυσεν εκδηλών την θέλησιν του όπως ενωθή με την Μητέρα Ελλάδα. Ασκών το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως ενήργησε κατά τον Ιανουάριον του **1950** Δημοψήφισμα κατά το οποίον πλέον των **95%** εψήφισεν υπέρ της ενώσεως με την Ελλάδα. Τόμοι περιέχοντες τα υπογεγραμμένα δελτία του δημοψηφίσματος επεδόθησαν εις την γραμματείαν του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών διεβιβάσθησαν δε τα αποτελέσματα του τοιούτου δημοψηφίσματος και εις τας Κυβερνήσεις όλων των φιλελευθέρων χωρών του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Η Κυβέρνησις της Μεγάλης Βρετανίας δεν ηθέλησε να σεβασθή την διά του δημοψηφίσματος εκδηλωθείσαν θέλησιν του κυπριακού λαού και επανέλαβε την και προηγουμένως δοθείσαν απάντησιν, ότι το κυπριακόν ζήτημα είναι κλειστόν. διειτυπώθησαν όμως εις τον αγγλικόν τύπον διάφοροι λύσεις του Κυπριακού ζητήματος. Επαναλαμβάνομεν εν προκειμένω ότι ο Κυπριακός λαός δεν είναι

διατεθειμένος να δεχθή οιαδήποτε άλλη λύση, πλην της μιας και μόνης, της πλήρους ελευθερίας του διά της ενώσεως του με την Ελλάδα. Αι εισηγήσεις περί συγκυριαρχίας και περί παροχής μονίμων βάσεων είναι απαράδεκτοι εκ μέρους των κυπρίων, ως και επίσης η παροχή συντάγματος, το οποίο και προηγουμένως προταθέν απερρίφθη.

Ευρισκόμενος από ημερών εις τας Αθήνας ήλθον εις επαφήν με την ελληνικήν Κυβέρνησιν διά να γνωρίσω εις ποίον σημείον εξελίξεως ευρίσκεται το Κυπριακόν ζήτημα, κατόπιν των επ' αυτού δηλώσεων του πρωθυπουργού κ. Βενιζέλου εις την Βουλήν των Ελλήνων, να μεταδώσω δε σχετικώς ότι ο κυπριακός λαός αναμένει από την ελληνικήν Κυβέρνησιν, όπως αύτη εγκωλυπώθῃ πλήρως το κυπριακόν ζήτημα και προβῆ εις άμεσα διαβήματα προς την Μεγάλην Βρετανίαν διά την λύσιν του, εις περίπτωσιν δε μη φιλικῆς διευθετήσεως, όπως τεθή το ζήτημα εις τον ΟΗΕ κατά την προσεχή σύνοδον της γενικῆς συνελεύσεως. Αντιλαμβάνομαι ότι η άποψις αύτή αποτελεί θέλησιν ολοκλήρου του ελληνικού λαού, όστις καταφανώς ήρχισε να δυσφορή εξ αιτίας της παρατάσεως της αγγλικῆς κατοχῆς, επί της Κύπρου, ενώ διά της ενώσεως η ελληνοβρετανική φιλία θα καταστή πλέον εγκάρδιος.

Τελειώνων επιθυμώ να δηλώσω ότι ανεξαρτήτως των ενεργειών της Ελληνικῆς Κυβερνήσεως, οι Κύπριοι θα εξακολουθήσουν άκαμπτον και αδιάλλακτον τον αγώνα των, μη παραλείποντες να ζητήσουν διά παντός τρόπον και από τον ΟΗΕ την εφαρμογήν της αρχῆς της αυτοδιαθέσεως επί της ελληνικῆς Μεγαλονήσου".

Στη συνέχεια ο Μακάριος απάντησε στις ερωτήσεις των δημοσιογράφων πολλοί από τους οποίους προσπάθησαν να τον "ψαρέψουν".

Αναφορικά με το αίτημα για προσφυγή στον ΟΗΕ ο Μακάριος ήταν σαφής: Αδίστακτα πίστευε, είπε, ότι η Κύπρος έπρεπε να προσφύγει στα Ηνωμένα Έθνη.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Εάν η Βρετανική Κυβερνησις έλεγεν ότι ύστερα από μερικά χρόνια, όταν θα είχε

καλλιτερεύσει κάπως η διεθνής έντασις, θα είχε τη διάθεσιν να επανασυζητήσει το θέμα της Κύπρου, αυτό θα ήτο αποδεκτόν;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Δεν θα ήτο αποδεκτόν, εάν απλώς έλεγεν ότι θα συζητήσει το θέμα της Κύπρου. Μόνον εάν μας έλεγεν ότι εις πολύ σύντομον χρονικόν διάστημα, όχι θα συζητήσει το ζήτημα αλλά θα δώσει τη Κύπρον εις την Ελλάδα, θα ήτο τούτο μία πρότασις την οποίαν βεβαίως θα έπρεπε πολύ να προσέξωμεν.

ΕΡ: Πως θα ήτο δυνατόν να ευρεθή ένας τρόπος, ώστε ούτε οι Τούρκοι, ούτε βεβαίως οι οι Άγγλοι να επωφεληθούν της τουρκικής προπαγάνδας, όπως μη αποδοθή η Κύπρος εις την Ελλάδα.

ΑΠ: Ο μόνος τρόπος είναι να καταλάβουν οι Τούρκοι, ότι δεν πρέπει ουδεμίαν αξίωσιν να έχουν επί της Κύπρου. Εχω δε την αντίληψιν ότι αυτά τα οποία λέγουν δεν τα πιστεύουν και οι ίδιοι. Πάτως οι Έλληνες της Κύπρου έδωσαν ευκαιρίαν εις τους Τούρκους της Κύπρου, να εννοήσουν, ότι και ενουμένης της Κύπρου μετά της Ελλάδος θα ζήσουν ειρηνικώς μαζί μας, όπως ζουν και οι τούρκοι της δυτικής Θράκης, επί πλέον πρέπει να λάβουν υπ' όψιν ότι η αναλογία των Τούρκων είναι **18%** εις την Κύπρον και δεν ημπορεί ποτέ το **18%** να επιβάλουν την θέλησιν των επί των **81%** που είναι οι Έλληνες κάτοικοι της νήσου. Επίσης πρέπει οι Τούρκοι να έχουν υπ' όψιν των ότι διά του άρθρου **20** της συνθήκης της Λωζάννης παρητήθησαν παντός δικαιώματος επί της Κύπρου.

ΕΡ: Γνωρίζετε ότι η τουρκική Κυβέρνησις κατά μήνα Νοέμβριον, του παρελθόντος έτους, διέλυσεν εις την Κωνσταντινούπολιν και την Αγκυραν όλα τα σωματεία τα οποία ενήργουν υπέρ της μη αποδόσεως της Κύπρου εις την Ελλάδα.

ΑΠ: Η ενέργεια αυτή της τουρκικής Κυβερνήσεως ηυχαρίστησε πολύ τους Κυπρίους. Δεν αποκρύπτω όμως ότι έγιναν αι άλλαι ενέργειαι, αι οποίαι δυσηρέστησαν τους Κυπρίους και κατά ένα τρόπον έπληξαν και πλήττουν την ελληνοτουρκικήν φιλίαν.

ΕΡ: Ποίος είναι υπεύθυνος διά την αναταραχήν που δημιουργούν ωρισμένοι Τούρκοι επί του Κυπριακού ζητήματος.

ΑΠ: Δεν θα διστάσω να είπω ότι η αναταραχή αυτή είναι υποβολιμαία και υποθάλπεται υπ' αυτών τούτων των Αγγλων.

ΕΡ: Νομίζετε ότι η ενσωμάτωσις της Κύπρου εις την Ελλάδα δεν θα εκλόνιζε τη ελληνοτουρκικήν φιλίαν ή δεν θα είχε καμμίαν επίδρασιν επί της εξελίξεως της φιλίας αυτής;

ΑΠ: Νομίζω όχι. Οπως είπον και προηγουμένως, εφ' όσον οι Τούρκοι αποτελούν τα **18%** του Κυπριακού πληθυσμού και εφ' όσον ο τουρκικός λαός είναι δημοκρατικός, δεν θα έπρεπε να δημιουργούν γεγονότα διαταράσσοντα την ελληνοτουρκικήν φιλίαν.

ΕΡ: (Του γάλλου αντιπαποκριτού κ. Κονιάρ): Θα ήθελα να γνωρίζω εις την περίπτωσιν της ενώσεως της Κύπρου με την Ελλάδα, πως αντιμετωπίζει η Εθναρχία της Κύπρου την μεταχείρισιν των κομμουνιστών, οι οποίοι κατά τα λεγόμενα των ανέρχονται εις **50%**, εφ' όσον εις την Ελλάδα ο κομμουνισμός ευρίσκεται εκτός νόμου; Θα κλεισθούν εις φυλακάς ή εις στρατόπεδα συγκεντρώσεως;

ΑΠ: Ως προς το πρώτον μέρος της επερωτήσεως θα ήθελον να είπω ότι το ποσοστόν των κομμουνιστών εις την Κύπρον είναι πολύ ολιγώτερον του φημολογουμένου. Όταν ήσθο εις την Κύπρον κ. Κονιάρ ηρωτήσατε νομίζω την κυπριακήν Κυβέρνησιν περί αυτού και σας είχεν είπει ότι το ποσοστόν των κομμουνιστών ανήρχετο εις **12%**. Το ενθυμείσθε;

ΚΟΝΙΑΡ: Δεν ενθυμούμαι καλώς, αλλά νομίζω ότι μου είχεν είπει **25%**.

ΑΠ: Τότε θα σας είπω ότι είναι πολύ ολιγώτερον το ποσοστόν αυτό, προ ολίγων ετών ανήρχετο πράγματι εις **25-30%**. Σήμερον όμως έχει πολύ υποχωρήσει το ποσοστόν αυτό, ώστε δεν θα πρέπει να υπολογίζεται τούτο πέραν του **12-15%**.

Ως προς το δεύτερον μέρος της επερωτήσεως έχω να είπω ότι είναι έργον της ελληνικής Κυβερνήσεως,

τι θα κάμη τους κομμουνιστάς, μετά την ένωση, διότι ημείς δεν έχουμε αστυνομικήν αρμοδιότητα, διά να λάβωμεν μέτρα εναντίον των.

Εχω επίσης να δηλώσω ότι εις το ζήτημα της ενώσεως συμφωνούν και οι κομμουνισταί.

ΕΡ: Μήπως εκ του παρελθόντος έχετε παραδείγματα, κατά τα οποία η Αγγλική Κυβέρνησις της Κύπρου συνεργάζεται με τους κομμουνιστάς, αναλόγως των συμφερόντων της πολιτικής της;

ΑΠ: Λυπούμαι πολύ, θα είπω ναι. Όταν ήρχισεν εις την Κύπρον να αναφαίνεται ο κομμουνισμός κατά τα έτη του πολέμου, η Κυβέρνησις δεν έλαβε κανέν μέτρον εναντίον των, όπως δεν λαμβάνει και τώρα. Τουναντίον έχει σχέσεις υπόπτους με τους κομμουνιστάς. Τούτο το πράττει. Ισως διότι συμφέρει εις την αγγλικήν Κυβέρνησιν, όπως ο Κυπριακός λαός ευρίσκεται διηρημένος εις δυο αντιμαχόμενα στρατόπεδα, σήμερον οι κομμουνισταί της Κύπρου έχουν πάσαν ελευθερίαν. Εκδίδουν ιδικάς των εφημερίδας, εις τας οποίας υβρίζουν την ελληνικήν Κυβέρνησιν, υβρίζουν τον Βασιλέα, υβρίζουν την Εθναρχίαν της Κύπρου.

ΕΡ: Δεν νομίζετε ότι η προσχώρησις της Ελλάδος και της Τουρκίας εις το Ατλαντικόν Σύμφωνον, παρακωλύεται σοβαρώς από τας γινομένας ενεργείας προς ένωση της Κύπρου μετά της Ελλάδος;

ΑΠ: Δεν νομίζω. Εάν όμως συμβή τοιούτον τι, και ιδίως εκ μέρους των Αγγλων, νομίζω ότι δεν θα είναι ορθόν. Εάν τούτο αποτελή συνασπισμόν των φιλελευθέρων κρατών εναντίον της βίας τότε εν ζήτημα, όπως το κυπριακόν, αυτοδιαθέσεως ενός λαού, δεν πρέπει να αποτελή ποτέ κώλυμα εις τας διαπραγματεύσεις περί εισδοχής της Ελλάδος και της Τουρκίας εις το Ατλαντικόν Σύμφωνον.

ΕΡ: Τελευταίως ανεγράφη εις ωρισμένας εφημερίδας των Αθηνών, ότι ξένοι ανταποκριταί, Αμερικανοί και Αγγλοι ή και άλλοι ετηλεγράφησαν εντεύθεν ότι η ελληνική Κυβέρνησις, είτε προέβη εις διάβημα ενώπιον της αγγλικής Κυβερνήσεως, είτε

προτίθεται να προβή διά να θέση το κυπριακόν ζήτημα ενώπιον της Βρετανικής κυβερνήσεως, αιτούσα την ρύθμισιν του, ίνα μη προσφύγω εις τον ΟΗΕ. Και θα ήθελον να ερωτήσω τι γνωρίζετε περί αυτών; Είσθε ενήμερος των διαθέσεων και αποφάσεων αυτών της Κυβερνήσεως;

ΑΠ: Νομίζω ότι δεν έχω το δικαίωμα να είπω περισσότερα, από όσα ο κ. Πρόεδρος της Κυβερνήσεως ανεκοίνωσε, διότι δεν είμαι εξουσιοδοτημένος να ομιλήσω σχετικώς. Πάντως, εκείνο το οποίο ημπορώ να είπω είναι ότι εύρον κατανόησιν πολλήν και διάθεσιν εκ μέρους της ελληνικής Κυβερνήσεως. Δι' ημάς όμως τους κυπρίους, οι οποίοι διεξάγομεν ένα αγώνα, ικανοποίησις θα είναι τότε μόνον όταν ο αγών μας στεφθή από πλήρη επιτυχίαν, όταν δηλαδή επιτευχθή η ένωσις, τότε και μόνον τότε θα είπωμεν ότι είμεθα ικανοποιημένοι.

Επίσης θέλω να αναφέρω, αυτό είναι γνωστόν και εις υμάς, ότι έγινε σύσκεψις των αρχηγών των Κομμάτων, καθωρίσθη μία ενιαία γραμμή έναντι του Κυπριακού ζητήματος και απεφασίσθη όπως η Κυβέρνησις χειρισθή το ζήτημα και το προωθήση προς λύσιν.

ΕΡ: Η προσφυγή εις τον ΟΗΕ θα γίνη μετά το τυχόν ναυάγιον των ενεργειών της ελληνικής Κυβερνήσεως, και αν θα γίνη, θα γίνη από την Ελληνικήν Κυβέρνησιν, ή από την Εθναρχίαν της Κύπρου;

ΑΠ: Εκ της ελληνικής πλευράς είναι φυσικόν ότι πρέπει να αναμένεται πρώτον το αποτέλεσμα των φιλικών συνομιλιών μετά της αγγλικής κυβερνήσεως, εις περίπτωσιν δε αποτυχίας των συνομιλιών πρέπει να προσφύγη η ελληνική κυβέρνησις εις τον ΟΗΕ. Ημείς οι Κύπριοι δηλούμεν αδιστακτως, ότι θα φροντίσωμεν καθ' οιονδήποτε τρόπον, όπως εμφανισθή το ζήτημα μας εις τον ΟΗΕ.

ΕΡ: Ποίος θα προσφύγη εις τον ΟΗΕ, η ελληνική Κυβέρνησις, ή η Εθναρχία της Κύπρου;

ΑΠ: Δεν γνωρίζομεν εν προκειμένω τας

προθέσεις της ελληνικής Κυβερνήσεως, η Εθναρχία της Κύπρου θα φροντίση οπωσδήποτε να το φέρη εις τον ΟΗΕ.

ΕΡ: Πιστεύετε ότι εν όψει όχι μόνον της αισθηματικής τοποθετήσεως του ζητήματος, αλλά της ρεαλιστικώς κρατούσης καταστάσεως, ο ΟΗΕ είναι δυνατόν να δώση λύσιν επί του κυπριακού ζητήματος;

ΑΠ: Ο ΟΗΕ ασχολείται με πολύ δυσκολώτερα ζητήματα, από ό,τι είναι το Κυπριακόν. Το Κυπριακόν αποτελεί απλούστατον ζήτημα, επί πλέον έχομεν πληροφορίας από την Κυπριακήν Πρεσβείαν, η οποία τελευταίως ευρίσκειτο εις τη Αμερικήν και επλησίασε πολλούς αντιπροσώπους ξένων κρατών μελών του ΟΗΕ, ότι οι αντιπρόσωποι αυτοί εξέφρασαν την συμπάθειαν των διά το Κυπριακόν ζήτημα και έδωσαν υπόσχεσιν ότι προκειμένου να παρουσιασθή η υπόθεσις μας εις τον ΟΗΕ θα ψηφίσουν υπέρ της ενώσεως της Κύπρου.

ΕΡ: Μήπως χρειάζεται διά να αχθή το ζήτημα ενώπιον του ΟΗΕ, η απόδειξις ότι το ζήτημα τη Κύπρου αποτελεί κίνδυνον διά την ειρήνην. Και αν τούτο απαιτείται πως θα αποδειχθή;

ΑΠ: Σύμφωνα με το άρθρον **11**, παράγραφος **2** του καταστατικού του ΟΗΕ, διά να παρουσιασθή ζήτημα εις τον ΟΗΕ πρέπει να υπάρξη απειλή διασαλεύσεως της ειρήνης. Αυτά μεν διά το άρθρον **11** παράγραφος **2**. Σύμφωνα όμως το άρθρον **10**, το οποίον είναι πολύ γενικόν, οιονδήποτε ζήτημα δύναται να αχθή και να συζητηθή εις τον ΟΗΕ, εις την περίπτωσιν αυτήν τα Ηνωμένα Εθνη απλώς θα κάμουν τας δεούσας συστάσεις.

Το άρθρον **10** είναι τόσο γενικόν ώστε και εις σχόλια, όπως του Χάμπρο, επί του Καταστατικού χάρτου των Ηνωμένων Εθνών, τονίζεται, ότι θα περίττευε το άρθρον **11**, διότι το άρθρον **10** είναι πολύ γενικόν και περιλαμβάνει όλας τας περιπτώσεις.

ΕΡ: Είπατε, ότι ακόμη και οι κομμουνισταί είναι σύμφωνοι διά την Ενωσιν, γνωρίζομεν όμως ότι οι κομμουνισταί δεν πράττουν ποτέ τίποτε, που να μη τους υπαγορεύεται από την Μόσχαν, πράγμα το οποίον

σημαίνει ότι και η Μόσχα είναι σύμφωνος να υπάρξει διαμάχη επί του ζητήματος της Κύπρου, Μήπως αυτό σημαίνει ότι θέλει η Μόσχα να εξασθενήσει δι' αυτού του τρόπου την παράταξιν των Ηνωμένων Εθνών;

ΑΠ: Ο Ενωτικός αγών των Κυπρίων υπάρχει προτού αναφανή κομμουνισμός εις την Κύπρον. Είναι δυνατόν οι κομμουνισταί της Κύπρου να θέλουν την ένωσιν έχοντες άλλα ελατήρια και άλλους σκοπούς. Με το να μη γίνεται όμως η ένωσις δίδομεν και μίαν ακόμη ευκαιρίαν κομμουνιστικής προπαγάνδας, ότι δηλαδή χώρα του δυτικού συνασπισμού, ο οποίος ομιλεί περί ελευθερίας των λαών, κρατεί υπό δουλείαν Ελληνικόν τμήμα. Διά της ενώσεως της Κύπρου με την Ελλάδα, έχω την αντίληψιν ότι ο δυτικός Κόσμος και ο ΟΗΕ ενισχύονται, διότι πρόκειται ακριβώς περί περιπτώσεως αυτοδιαθέσεως ενός λαό και θα πρέπει να εφαρμοσθούν αι αρχαί του Καταστατικού Χάρτου του ΟΗΕ.

ΕΡ: Μερικαί εφημερίδες ανέγραψαν και παρώτρυναν τον κυπριακόν λαόν να προβή εις την βιαίαν ανατροπήν της αγγλικής κυριαρχίας. Μήπως θα ημπορούσατε να μας είπητε τι επ' αυτού;

ΑΠ: Η άποψις αυτή ωρισμένων εφημερίδων η οποία ίσως να είναι και άποψις ωρισμένων μερίδων, υιοθετουμένη από ημάς τους κυπρίους θα αποτελέσει βεβαίως μίαν πράξιν απελπισίας. Εχω την γνώμην ότι η αγγλική Κυβέρνησις δεν θα μας οδηγήσει εις την πράξιν αυτήν της απελπισίας.

ΕΡ: Τα πιεστικά μέτρα τα οποία έλαβε τελευταίως η αγγλική Κυβέρνησις και τα οποία, όπως φαίνεται, πρόκειται να ενταθούν προσεχώς, μήπως αυτά πρόκειται να σας οδηγήσουν εις πράξεις απελπισίας;

ΑΠ: Και αυτό θα εξαρτηθή από την αγγλικήν κυβέρνησιν. Πάντως οι καταπιεστικοί αυτοί νόμοι πολλαπλασιάζουν την αντίδρασιν του κυπριακού λαού, Καθιστούν περισσότερον δίκαιον, το δικαιότατον αίτημα του κυπριακού λαού, όπως αποκτήση την ελευθερίαν του".

Η επιμονή του Μακαρίου στην προσφυγή στον ΟΗΕ, ήταν πολύ πειστική και δεν έχανε ευκαιρία να προβάλλει την αξίωση αυτή.

Στις 10 Απριλίου, λίγο πριν αναχωρήσει για την Κύπρο απαντώντας σε προσφώνηση του δημάρχου Αθηναίων Α. Ραγούση κατά τη διάρκεια δεξίωσης ο Μακάριος επανέλαβε:

"Θα φέρω προς τους Κυπρίους το μήνυμά σας και θα τους Διαβεβαιώσω ότι η υπόθεσίς μας είναι πανελλήνιος, θα διακηρύξω ότι όλοι οι Έλληνες από του Βασιλέως μέχρι του τελευταίου πολίτου ευρίσκονται παρά το πλευρόν μας.

Κατά τας ολίγας ημέρας, που ευρίσκομαι εις τας Αθήνας, έχω λάβει ένα εθνικόν αναβάπτισμα, διότι ήκουσα και είδα τον ζωηρόν εθνικόν παλμόν των ελευθέρων αδελφών μας, επιστολογράφων εις την Κύπρον με ανανεωμένας τας ψυχικάς μου δυνάμεις, θα συνεχίσω επικεφαλής του Κυπριακού λαού τον αγώνα μέχρι τέλους.

Δεν γνωρίζομεν τας περί του κυπριακού ζητήματος σκέψεις της Αγγλίας, αν δηλαδή θα επιμείνη εις την δήλωσιν της ότι το ζήτημα είναι "κλειστόν". Η Ελληνική Κυβέρνησις όμως θα πράξη το καθήκον της έναντι της Κύπρου, ως διεκήρυξεν ο Πρόεδρος της κυβερνήσεως κ. Βενιζέλος.

Εις περίπτωσιν αρνήσεως ή παρελκυστικής απαντήσεως της Αγγλίας εις τα διαβήματα αυτά, η ελληνική Κυβέρνησις δεν πρέπει να διστάση να κρούση τας θύρας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Και αν παρ' ελπίδα διά λόγους σκοπιμότητος, δεν το πράξη, οι Κύπριοι θα καταβάλουν πάσαν προσπάθειαν και θα μετέλθουν όλα τα μέσα διά να φέρουν το ζήτημα των εις τον Οργανισμόν των Ηνωμένων Εθνών, πιστεύοντες εις το δίκαιον του αγώνος των.

Ίσως συναντήσωμεν εμπόδια, ίσως πέσωμεν. Εγχειρόμενοι, όμως, ως άλλοι μυθολογικοί Ανταίοι, θα συνεχίσωμεν μέχρι του ποθητού τέρματος".

Ο Μακάριος είχε μια νέα συνάντηση, την τρίτη, με τον πρωθυπουργό της Ελλάδος Σοφοκλή Βενιζέλο για

να τον αποχαιρετίσει πριν επιστρέψει στη Κύπρο. Αλλά δεν μπόρεσε να εξασφαλίσει υπόσχεση του ότι αν αποτύγγαναν οι προσπάθειες του με την αγγλική Κυβέρνηση θα προσέφευγε στον ΟΗΕ. Γι' αυτό σε αποχαιρετιστήριο μήνυμα του προς τον ελληνικό λαό δεν παρέλειψε να το επανάβει:

" Επιστρέφοντες σήμερα εις την δούλην ιδιαιτέραν πατρίδα μας, μετά σύντομον παραμονήν εις την ιεράν γην της ελευθέρας μητρός πατρίδος επιθυμούμεν να απευθύνωμεν ολοψύχους ευχαριστίας προς τον ελληνικόν λαόν διά την ομόθυμον συμπαραστάσιν του εις τον αγώνα υπέρ της εθνικής αποκαταστάσεως της Κύπρου.

Ιδιαιτέρως ευχαριστούμεν την εκκλησίαν της Ελλάδος την υπό την προεδρίαν του Μακ. Αρχιεπισκόπου Αθηνών Σπυρίδωνος Πανελλήνιον επιτροπήν ενώσεως Κύπρου, τον ελληνικόν τύπον και την σπουδάζουσαν νεολαίαν διά την ευγενή πρωτοπορίαν των εις τον αγώνα.

Τρέφομεν τη ελπίδα ότι ο χειρισμός του ζητήματος μας υπό της Ελληνικής κυβερνήσεως θα προωθήση τούτο προς την αισίαν λύσιν του, εάν όμως δεν επιτευχθή αύτη διά φιλικού παρά τη Μ. Βρετανία διαβήματος, διανοίγεται κατ' ανάγκην η οδός προς τα Ηνωμένα Έθνη.

Διά μίαν εισέτι φοράν εκφράζοντες την αμετάκλητον απόφασιν του ελληνικού Κυπριακού λαού να επιτύχη την ελευθερίαν του, διαδηλούμεν ότι θα συνεχίσωμεν έντονον και διά παντός τρόπον τον αγώνα με ακλόνητον την πίστιν ότι συντόμως η ελληνική Μεγαλόνησος θα αποακατασταθή εις τους κόλπους της μητρός πατρίδος.

Επιδαψιλεύομεν εις άπαντας τας ευχάς της Κυπριακής Εκκλησίας.

+ Ο Κύπρου ΜΑΚΑΡΙΟΣ

Ο Μακάριος περίμενε μέχρι τις **13** του μήνα (13 Απριλίου) και επέστρεψε στην Κύπρο και πάλι αεροπορικώς.

Στη Λευκωσία επανέλαβε την ίδια αποφασιστικότητα για προσφυγή στον ΟΗΕ:

" Η μετάβασις μου εις Αθήνας δεν είχεν επίσημον χαρακτήρα, ούτε την έννοιαν ειδικής αποστολής ή εντολής εκ μέρους του ελληνικού Κυπριακού λαού, ως Εθνάρχης της Κύπρου, έχων την μεγαλυτέραν ευθύνην της κατευθύνσεως του εθνικού αγώνος, έκρινα σκόπιμον, όπως μεταβώ εις το ελληνικόν κέντρον και διαπιστώσω αυτοπροσώπως εις ποίον σημείον εξελίξεως ευρίσκεται το Κυπριακόν ζήτημα κατόπιν των επ' αυτού γνωστών δηλώσεων του πρωθυπουργού κ. Βενιζέλου προς την Βουλήν των Ελλήνων να διαβιβάσω δε συγχρόνως προς την Ελληνικήν Κυβέρνησιν τας απόψεις του Κυπριακού λαού και την αξίωσιν του όπως η Κυβέρνησις της Μητρός πατρίδος εγκολπωθή πλήρως και προωθήση το ζήτημα μας προς την ποθητήν λύσιν του.

Η διαπίστωσις του σημείου εξελίξεως εις το οποίον ευρίσκεται από της ελληνικής πλευράς το ζήτημα μας θα διηυκρίνιζε και την γραμμήν της περαιτέρω πορείας και προωθήσεως του ζητήματος από της κυπριακής πλευράς.

Κατά την επί μήνα παραμονήν μου εις Αθήνας συνητήθην επανειλημμένως μετά του πρωθυπουργού κ. Βενιζέλου και με τους αρμοδίους κυβερνητικούς κύκλους ήλθον δε εις επαφήν και με τον πολιτικόν κόσμον της Ελλάδος.

Εξ όσων διεπίστωσα και εξ όσων δύναμαι να είπω το ζήτημα έχει προωθηθή σημαντικώς. Η ελληνική Κυβέρνησις ως και ο ίδιος ο κ. Πρωθυπουργός δημοσία εδήλωσεν ανέλαβε τον χειρισμόν του ζητήματος, ίσως ο χειρισμός του να μη γίνεται με τον γοργόν εκείνον ρυθμόν, τον οποίον ημείς οι Κύπριοι θα ηθέλαμεν. Πάντως συνήντησα πλήρη κατανόησιν και προθυμίαν εκ μέρους της ελληνικής Κυβερνήσεως, είμαι δε εις θέσιν να διαβεβαιώσω τον κυπριακόν λαόν ότι η Ελληνική Κυβέρνησις θα πράξη έναντι ημών το επιβεβλημένον εθνικόν της καθήκον.

Ως είναι ήδη γνωστόν, ημέρας τινας μετά τη άφιξιν μου εις Αθήνας, εγένετο σύσκεψις των αρχηγών των κομμάτων υπό τη προεδρίαν του κ. Πρωθυπουργού και υπεγράφη πρακτικόν ενιαίας πολιτικής γραμμής

επί του Κυπριακού ζητήματος, Δίδω πολλήν σημασίαν εις το γεγονός τούτο, διότι τυχόν κυβερνητική μεταβολή δεν θα επηρεάση την πορείαν του ζητήματος οιαδήποτε δε και αν ανέλθη εις την αρχήν Κυβέρνησις θα έχη ανειλημένας υποχρεώσεις έναντι της Κύπρου και η αγγλική διπλωματία θα γνωρίζη ότι, δεν θα ευρεθή εις την Ελλάδα Κυβένησις, η οποία θα παραμείνη ξένη και αδιάφορος προς το Κυπριακόν ζήτημα. Κατά την σύσκεψιν αυτήν, εξ όσων γνωρίζω ελήφθησαν και ωρισμένες αποφάσεις περί επισήμου διαβήματος παρά τη αγγλική Κυβερνήσει.

Αγνωστον βεβαίως ποία θα είναι επί του προκειμένου η

Αγγλική ανταπόκρισις, εις περίπτωσιν αρνητικής ή παρελκυστικής απαντήσεως εκ μέρους της Αγγλίας, αξίωσης όχι μόνον των κυπρίων αλλ' ολοκλήρου του Πανελληνίου, είναι όπως η ελληνική Κυβέρνησις φέρη το ζήτημα προ της ΟΗΕ, δεν γνωρίζω αν υπάρξη ειλημμένη επ' αυτού απόφασις της Ελληνικής Κυβερνήσεως ή εάν η σχετική συζήτησις και απόφασις ανεβλήθη μέχρι της εξακριβώσεως των αγγλικών διαθέσεων.

Και ούτω μεν έχει το ζήτημα από της επισήμου ελληνικής πλευράς, παραλλήλως όμως ο κυπριακός λαός θα συνεχίση έντονον και αδιάλλακτον τον αγώνα του, και αν ακόμη η ελληνική Κυβέρνησις αποτυγχάνουσα εις την φιλικήν διευθέτησιν του ζητήματος, διστάση δι' οιοσδήποτε λόγους να προσφύγω εις τον ΟΗΕ, θα καταβάλωμεν οι κύπριοι πάντα προσπάθειαν να παρουσιάσωμεν την υπόθεσιν μας κατά την προσεχή γενικήν συνέλευσιν της ΟΗΕ.

Περιττόν να είπω ότι όλοι οι ελεύθεροι αδελφοί μας είναι συμπαραστάται εις τον αγώνα μας και με πολλήν δυσφορίαν βλέπουν την παράστασιν της αγγλικής κατοχής επί της νήσου μας, από πάσαν γωνίαν της Ελλάδος είχα συγκινητικές εκδηλώσεις υπέρ της Κύπρου και η λέξις "Ένωσις" ευρίσκεται εις το στόμα παντός Έλληнос".